

A győri Xántus János Múzeum Patkó Imre Gyűjteménye

Patkó Imre 1922. február 12-én született egy sokgyermekes kiskereskedő legkisebb fiaként Gyomán, abban a városban, amelynek szellemi életét a híres Kner-nyomda jelenlétének jótékony kisugárzása határozta meg döntően. A tanulmányait szülővárosában elvégző, még alig-alig felnőttkorba lépő fiatalember egész további életére és társadalmi, politikai szemléletének formálódására a második világháború eseményei, kényszerű tapasztalatai nyomták rá bélyegüket. Ez volt az a momentum, amely – bármilyen patetikusan hangzik is – megérlelte benne azt az elhatározást, hogy eljövendő munkásságát egy jobb és igazságosabb világ megteremtésének szolgálatába állítsa. Patkó Imre – mint kortársai közül annyian –, megingathatatlanul hitt abban, hogy a háború fizikai és lelki pusztításainak nyomán felépíthető az új világrend és benne a humánus, valódi emberi értékek elnyerik, elfoglalják majd az őket megillető helyet.

Hosszú, mintegy három és fél évtizeden keresztül végzett újságírói tevékenységét Patkó Imre a világháború utáni években kezdte. Előbb gyakornokként dolgozott Békéscsabán, majd 1950-től a Szabad Nép szerkesztőségébe került. Mivel egyre inkább szükségét érezte annak, hogy tudását, ismereteit elmélyítse, napi munkája mellett elvégezte az ELTE Bölcsészstudomány Karának történelem szakát. Miután a Szabad Néptől „megbízhatatlanság” okán eltávolították, a Magyar Rádió Külföldi Adások Szerkesztőségének tagja, 1956-ban fősztályvezetője lett. A forradalom után egy ideig a Ganz-gyár kiadványát szerkesztette. 1957-től a Magyar Távirati Iroda Külföldi Sajtószolgálatának munkatársa, később a Külpolitikai Szerkesztőség fősztályvezető-helyettese volt. 1963-tól a MTI pekingi, 1964-től pedig a Népszabadság londoni tudósítójaként tevékenykedett. Hazatérését követően a Népszabadság külpolitikai rovatvezető-helyettese, az újság vasárnapi mellékletének szerkesztője lett.

Ez a pont az, amikor Patkó Imre fontosabb életeseményeinek sorolását egy rövid, de a téma szempontjából igen lényeges kitérő erejéig meg kell szakítanunk azért, hogy néhány szót ejtsünk arról a viszonyról, amely Patkó Imrét a képzőművészethez fűzte. E kapcsolat eredete az 50-es évek végére, a 60-as évek elejére tehető, arra az időszakra, amikor a politika és történelem mellett, Patkó Imre szellemi látókörében egyre fontosabb pozíciót, jelentősebb helyet kezdett kivívni magának a képzőművészet. Patkó Imrében munkált egy ösztönös esztétikai hajlam, ami párosulva minden új iránti kritikus fogékonyságával, az említett években abba a fázisba jutott, hogy Patkó Imre – a reá jellemző vehemenciával, alaposággal – belevetette magát a művészet történetének tanulmányozásába

és ezzel egy időben a kortárs képzőművészet legújabb hazai és külföldi jelenségeinek megismerésébe. Ezt az eltökélt szándékot nagymértékben ösztönözték és segítették kibontakozni, megvalósulni azok az élményekben és tapasztalatokban gazdag kiküldetések, utazások, amelyeket Tibetben, Kínában, Vietnámban, Angliában tett, illetve azok az új személyes ismeretségek, melyeket a hazai progresszív művészkörökkel épített ki. Hogy új keletű szenvedélye tudományos megalapozottságot nyerjen, hajlandó volt meghozni még azt az „áldozatot” is, hogy nem egészen fiatalon már, ismét beüljön a tanulók padjába. 1972-ben oklevelet szerzett az ELTE művészettörténeti szakán.

Bár Patkó Imre maradt, ami addig is volt, külpolitikai újságíró, közéleti szerepvállalásaiban, írói tevékenységében egyre nagyobb teret nyertek a művészettel és általában a vizuális kultúrával összefüggő kérdések. Politikai nézeteit, elkötelezettségét ugyan nem tagadta meg, ám ahányszor alkalma kínálkozott rá, határozottan kiállt amellett, hogy a képzőművészeti életben lehetőséget kell adni azoknak az új törekvéseknek, kísérleteknek is, amelyek tartalmi és formai szempontból egyaránt felülmúlják a kor kiállítás-anyagának többségét kitevő – Patkó Imre szavaival élve – „gyenge modernista képeit és még gyengébb konzervatív idilljeit, csendéleteit, portréit”.^[1]

Ezt az elvet, meggyőződést Patkó Imre nem csupán a gyakorló műgyűjtő szempontjából tartotta követendőnek, hanem szűkre szabott lehetőségei korlátain belül igyekezett más téren is érvényt szerezni neki. A Népszabadság vasárnapi mellékletének szerkesztése idején a fiatal, tehetséges pályakezdők mellett olyan agyonhallgatott, megtűrt alkotóknak biztosított nyilvánosságot, mint Vajda Lajos, Kondor Béla, Maurer Dóra, Swierkiewicz Róbert stb. A 70-es évek elején például, amikor Patkó Imre a Népszabadság vasárnapi mellékletét szerkesztette, külön rovatot indított „Főiskolások Galériája” címmel, amelyben – természetesen egy-egy mű reprodukciójának kíséretében – saját írásaikkal fiatal, még tanuló alkotók mutatkozhattak be a közönségnek. Patkó Imre az elsők között volt, akik méltató-buzdító kritikákat közöltek olyan tehetségesnek ígérkező pályakezdő művészekről, mint Haynal Kornél,^[2] Kiss Ilona^[3] stb.

1974 és 1979 között Patkó Imre Franciaországban teljesített szolgálatot. Ebben az időszakban szélesítette ki gyűjteményét a külhonban élő magyar alkotók és jelentős nyugat-európai művészek alkotásaival, és a Párizsban megjelenő Magyar Műhely munkatársai szerint is „sokat tett azért, hogy a hazai és a külföldön élő magyar értelmiség jobban megismerje, jobban megértse egymást”.^[4] Párizsban Patkó Imre befogadta, szárnya alá vette az egyre nagyobb számban tájékozódni, tapasztalatokat gyűjteni, élményeket, új alkotói ingereket nyerni érkező hazai művészeket; a hivatalos kultúrpolitika merev elutasítását

[1] Patkó Imre: Szavak és tettek a képzőművészetben. Népszabadság. 1968. június 22.

[2] Népszabadság, 1970. március 22.

[3] Új Tükör, 1981. május 17.

[4] XXX: Patkó Imre. Magyar Műhely. 1983, XXI. évf., 67. sz., 80.

szívós következetességgel „fellazítva” elérte, hogy az emigráns magyar alkotók művei újra bemutatathatók legyenek Magyarországon, és nem utolsó sorban elévülhetetlen érdemeket szerzett abban, hogy a 70-es évek második felében a párizsi Magyar Nagykövetség sajtóirodája és a Képzőművészeti Alap közös gondozásában napvilágot láthattak a ma már kuriózumnak számító Ady Endre, Bartók Béla és József Attila tiszteletére kiadott grafikai mappák. A mappák grafikai anyagából az 1979-es év folyamán Patkó Imre több kiállítást is szervezett Párizsban, Budapesten, Dorogon.

Életének utolsó éveiben, Patkó Imre megosztotta idejét és energiáját a Nemzetközi Szemle szerkesztése, karéliai úti élményeit rögzítő könyvének megírása, újabb és újabb kiállítások, tárlatok szervezése,^[5] és hatalmasra duzzadt képző- és iparművészeti gyűjteményének rendszerezése között.

1983. április 19-én hunyt el, mindössze 61 évesen, Budapesten. Az évek során az ország egyik legrangosabb gyűjteményévé alakított kollekción sorsa 1986-ban rendeződött véglegesen. A gyűjtő örököseinek, feleségének Bíró Líviának és gyermekeinek Bíró Máriának és Patkó Andrásnak az egyetértésével ez a maga nemében páratlan kollekción Győr központjának egyik legszebb épületében, az ún. Vastuskós-házban került elhelyezésre. Ebben a kiállítás céljaira felújított kétszintes, tetőtérrel kibővített épületben nyílt meg 1986. május 8-án a győri Xántus János Múzeum Patkó Imre Gyűjteményének reprezentatív anyagát bemutató állandó kiállítás.

Patkó Imre az utókor gazdagodására és okulására hátrahagyott képző- és iparművészeti gyűjteménye sok tekintetben hasonlít, de sok tekintetben különbözik is azoktól a kollektióktól, amelyeket más jelentős gyűjtők (Kolozsváry Ernő, Dévényi Iván, Deák Dénes stb.) teremtettek meg. Alapvető hasonlóság e gyűjtemények esetében, hogy törzsanyagukat a gyűjtők kortársainak művei teszik ki. Aki csak egy kicsit is járatos a műgyűjtés világában, az tudja, hogy a kollekciónálásnak ez az útja a legkockázatosabb, de ugyanakkor a legnagyobb szellemi kihívás is egyben. Olyan járatlan ösvényeken való kalandozás, amihez az iránytű csupán a naprakész tájékozottság, a valódi, távlatba is mutató művészeti érték felismerésének képessége, a kitartás és következetesség.

A közös vonásokon túl, ami Patkó Imre gyűjteményét megkülönbözteti a többi kollektiótól, az a gyűjtő helyzeti előnyének tudható be: munkája jóvoltából számtalan alkalma kínálkozott arra, hogy külföldi művészek alkotásait, távoli vidékek népeinek iparművészeti tárgyait is megszerezhesse, beépíthesse gyűjteményébe. Ennek megfelelően, a Patkó Imre-gyűjtemény két nagy egységből tevődik össze: a kollekción mintegy kétharmadát felölelő képzőművészeti, illetve

[5] 1980. április 17. és május 3. között került sor az Újpesti Mini Galériában Eszmélet címen a József Attila album, 1981. március 24. és április 25. között ugyanott a Bartók-mappa anyagának bemutatására. 1981. január 22. és február 7. között a Mini Galéria biztosított helyet a Huszonhét világhírű művész kiállítási plakátja című tárlatnak is, amely Patkó Imre plakátgyűjteményének legszebb darabjait tárta a nyilvánosság elé.

a fennmaradó egyharmadot magába foglaló távol-keleti, ausztráliai, óceániai, afrikai törzsi művészetet reprezentáló rész.

Patkó Imre kollekciójának legértékesebb blokkját minden kétséget kizáróan a festmények (104 db) képviselik. A festmények kisebb hányada a második világháború előtti időszak, míg nagyobb hányada a 60-as, 70-es évek magyar képzőművészetébe adnak széleskörű betekintést. A század első évtizedeiben született festmények többségét Patkó Imre a Bizományi Áruház Vállalat (BÁV) boltjaiban vásárolta és sajátosságuk, hogy többségükben a feledésbe merült, ám magas művészeti értéket teremtő alkotók (Farkas István, Mattis-Teutsch János, Kádár Béla, Román György stb.) művei voltak. Emellett a gyűjtői magatartás mellett, amelynek mozgatórugója nem a műkritika mindenkor hivatalos értékítélete, hanem kizárólag saját szimpátia-mérlegelése volt, Patkó Imre kitartott a kortárs művek kiválasztásakor is.

Bár számszerűség, és ezáltal technikai megvalósítás, felfogásbeli sokszínűség tekintetében a Patkó Imre-gyűjtemény leggazdagabb részét az egyedi (237 db) és sokszorosított (318 db) grafikák képviselik, a kollekció grafikai anyaga sokkalta egyenletlenebb színvonalú, mint a festészeti. A grafikák között található kiemelkedő alkotások, mint amilyenek Bortnyik Sándor, Kolos-Vary Sigismund korai művei, Szabados Árpád, Vajda Lajos, Gadányi Jenő, Fekete Nagy Béla, Csiky Tibor, Vértess Marcell, Vaszkó Erzsébet stb. egyedi rajzai, pasztelljei, de olyanok is, amelyek érdekes, ám művészileg kevésbé jelentős eseti újság- és folyóirat illusztrációk, műtermi vázlatok, skiccek, alkotói ujjgyakorlatok csupán.

Patkó Imre 1950-es évek végétől formálódó kollekciója három határozottan elkülönülő, egymást mégis szerencsés módon kiegészítő, modern korunk szinte minden fontosabb képzőművészeti mozgalmát felvillantó tárgyegyüttesből áll:

- 1) a XX. századi magyar festészetet és grafikát,
- 2) a külföldre távozott magyar származású alkotók munkáit,
- 3) a XX. század nyugat-európai sokszorosított grafikát és a Távol-Kelet festészetét képviselő művek.

1) A magyar anyag legrégebbi alkotása Egry József 1906-ban, párizsi tartózkodása idején készült *Horgász* címet viselő olajképe, illetve *Rakodómunkások* ciklusának egyik darabja, az 1910-es *Munkás*. A társadalom perifériájára szorult emberek kínkeserves életét drámai erővel megörökítő művek sorát Mednyánszky László *Melegedő* és Nagy Balogh János *Mezei munkása* egészítik ki.

1917-ben Kassák Lajos megalapítja a *MA* című folyóiratot, amely maga köré vonzza az új formai és tartalmi művészet alapjait lerakni szándékozó fiatal alkotókat. Kassák képzőművészeti tevékenységét a gyűjteményben egy a 20-as évekből származó geometrikus *Képarchitektúra* és késői alkotókorszakának két szép darabja, a gesztus festészet nyomait hordozó *Kalligráfia* és utolsó ismert festménye, a *Barna este* dokumentálja. Az aktivista művészcsoporthoz tagjai közül a Patkó

Imre-kollekcióban Uitz Béla színes síkokra tagolt látványos *Tájképpel*, néhány metszettel és tusrajzzal, Mattis-Teutsch János egy remekbe szabott korai expresszionista olaj- és két akvarell tájképpel, Bortnyik Sándor jól ismert *Menetelők* című akvarelljével, Ujvári Erzszi prózaverseihez készült illusztrációs sorozatával és több, a 20-as évekre datálható kubisztikus és konstruktív ihletettséggű kompozícióval, míg az aktivistákhoz laza szálakkal kötődő Tihanyi Lajos litografált *Önarcképe*vel, Gulácsy Lajos egy jellemzően misztikus, dekoratív olajképpel, Kmetty János pedig *Önarckép angyalokkal* című kisméretű alkotásával van jelen.

Az aktivistáktól külön utakon járó, ám hozzájuk hasonlóan a társadalom fonákságait határozottan ostromozó művészek sorát a gyűjteményben Derkovits Gyula, Dési Huber István, Kasitzky Ilona, Berda Ernő és Szöllősy Endre képviselik műveikkel.

Századunk első évtizedeiben a magyar képzőművészeti életet döntően befolyásoló esemény volt, hogy a hazai alkotók „élcsapata” kirajzott Nyugat-Európa irányába, ahol számosan közülük nemzetközi elismerést is kivívtak maguknak. Czóbel Béla, Perlrott Csaba Vilmos, Farkas István a Patkó Imre Gyűjteményben is helyet kapott festményei, akvarelljei, pasztelljei a legújabb párizsi, míg Scheiber Hugó és Kádár Béla a berlini tapasztalatok szellemiségét tükrözik.

A két világháború közötti magyar művészet panorámáját Deli B. Rózsi részben expresszionista, részben konstruktivista hatásokat mutató olajképei, a római iskolás Medveczky Jenő szoptató Máriát ábrázoló tusrajza, az alföldi festészetet képviselő Tornyai János egy kisméretű tájképe, Ruzicskay György látomásszerű alufráfiája, Szőnyi István festői önarcképe, Bene Géza lavírozott tája. Pór Bertalan pihenő teheneket megidéző litográfiája, Pap Gyula erőteljes férfi feje, Mokry Mészáros Dezső ezoterikus *Belső látása*, Szalay Lajos *Levétel a keresztről* című mozgalmas tusrajza teszi egészé.

A második világháború után, 1945-ben a művészeknek egy szűk gárdája arra szövetkezett, hogy a magyar képzőművészetet összhangba hozza, azonos hullámhosszra állítsa „egész Európa művelődésével”. A nagy elődök, példaképek: Vajda Lajos és Ámos Imre nyomdokain járva, így alakult meg az Európai Iskola alkotócsoporthoz, amelynek célkitűzései, a korszerűség irányába tett erőfeszítései kiválóan tetten érhetők Bálint Endre szürrealis álomképein, Korniss Dezső a népművészet formakincs- és jelrendszerét hasznosító, feldolgozó konstruktív képépítvényein, Anna Margit naiv őszinteséggű, gyermekien egyszerű festményein, Barcsay Jenő szigorú geometrikus formákká absztrahált kompozícióin, Szántó Piroska lírai expresszionista, Gadányi Jenő a „dolgok és képzetek összefüggéséből” kreált, a Patkó Imre Gyűjteményben található művein.

1946 tavaszán Kállai Ernő szellemi vezérlete alatt az Európai Iskolából kivált a nonfiguratív alkotók csoportja – Lossonczy Tamás, Gyarmathy Tihamér, Fekete Nagy Béla, Barta Lajos, Jakovits József, Martyn Ferenc –, akik a következő év tavaszán létrehívták a Galéria a 4 Világtájhoz nevet viselő kiállító helyiséget, amely azonban a heves kritikák, támadások és különböző más okok miatt 1947 őszén már kénytelen volt beszüntetni tevékenységét. Az absztrakt művészek

alkotásai – mint Patkó Imre preferált irányzatának képviselői – méltó helyet kaptak a gyűjteményben is. Ezek sorából kiemelkedik Gyarmathy Tihamér afrikai úti élményeinek hatása alatt született *A megejtő organizmus* című színpompás vászna, néhány kozmikus és evolúciós struktúra-grafikája, Jakovits József absztrakt *Feje* és Lossonczy Tamás sík dekoratív, amorf alakzatokból komponált szítnyomatai.

Az Európai Iskola széthullásával a magyar képzőművészet hosszú évekre elveszítette azt az összekötő kapcsot is, amely még lehetőséget nyújthatott arra, hogy a honi művészeti élet tempó hátránnyal ugyan, de lépést tudjon tartani a világ fejlődésével. Némi remény erre az 1956-os forradalom utáni időszakban Kondor Béla, a kor követelmény színvonalán álló, egyéni hangulatú, látásmódú, mélyen humánus művészetének színrelépésével csillant fel. Patkó Imrét Kondorhoz baráti szálak fűzték. Ez a magyarázata annak, hogy őt a kollekciónban három főmű is, a *Darázskirály*, a *Rajz* és a *Párharc, küzdelem* címűek reprezentálják.

Kondor Béla erkölcsi példája döntő befolyással volt azokra a fiatalokra, akik a 60-as évek második felében látták eljönni az időt arra, hogy a még mindig érvényesülő tiltások dacára megkezdjék leépíteni azokat a képzőművészet köré mesterségesen emelt korlátokat, amelyek minden újtó szándék elől elzárták az érvényesülés lehetőségeit. Az IPARTERV generáció megjelenésével ismét létjogosultságot nyert a magyar művészetben az európai szinkronhatás, ami egyet jelentett azzal, hogy külföldi hatásra ugyan, de hazai talajból táplálkozva felütötték fejüket az új absztrakt, a pop, az informel, a hard edge kísérletek Magyarországon. Az IPARTERV-esek – Bak Imre, Molnár Sándor, Nádler István, Keserű Ilona és a később hozzájuk csatlakozó Attalai Gábor, Fajó János – akkori törekvéseit a Patkó-gyűjteményben jellegzetes geometrikus és absztrakt sokszorosított nyomatok tükrözik.

Patkó Imre biztos értékítéletét a kortárs művészeti jelenségek terén jól bizonyítja az a tény, hogy formálódó kollekciónak éppen azoktól a fiataloktól vásárolt jelentősebb műveket, akik e generáció meghatározó jelentőségű egyéniségeivé váltak: Lakner László, Major János, Csiky Tibor.

Ha visszatekintünk a 60-as, 70-es évek magyar avantgárd képzőművészetére, jól érzékelhető, hogy a megújulás egyik legfontosabb „húzóága” a grafika volt. Az e téren végbemenő minőségi ugrás érdeme olyan alkotók nevéhez fűződik, mint Maurer Dóra, Galántai György, Drozdik Orsolya, Pásztor Gábor, Donáth Péter, Swierkiewicz Róbert, Szabados Árpád és az őket követő Szires János, Várnagy Ildikó, Valkó László, Wahorn András, ef. Zámbo István. Az új utakon járó művésznemzedékekkel párhuzamosan a magyar grafikai életben helyet követelt magának egy másik alkotógárda is – Rékassy Csaba, Gács Mihály, Szabó Vladimír, Almásy Aladár, Banga Ferenc, Szemethy Imre, Gyulai Líviusz, Czinke Ferenc, Bálványos Huba, Somogyi Győző, Würtz Ádám stb. –, amely a klasszikus sokszorosító technikák mellett kötelezte ugyan el magát, de alaki és tartalmi megoldásokban, kérdésfelvetésekben kétségtelenül a stílus-teremtők táborába tartozott.

A 70-es évek végének és 80-as évek elejének művészete tekintetében Patkó Imre kollekciója kiválóan visszaadja azt a sokrétűséget, amely a korszak sajátja volt. A magyar képzőművészetben tovább élt és megnyilatkozott Szentendre kisugárzó szelleme – Deim Pál, Farkas Ádám, Klimó Károly, Gy. Molnár István, Kósza Sipos László jóvoltából –, az új alapokra helyezett realizmus, illetve az ebből kinőtt dekoratív művészet (Domanovszky Endre, Hincz Gyula), az expresszionizmus irányzatai, válfajai (Bartha László, Kokas Ignác, Barta Mária, Váli Dezső, Kováts Albert), a neoprimitivizmus (Berki Viola), a népi hagyományokból merítő folklorizmus (Schéner Mihály, Halmy Miklós), de ugyanebben az időszakban kerülhettek ismét a szélesebb nyilvánosság elé olyan kivételesen egyedi teljesítmények, mint amilyen Tóth Menyhérté, Vaszkó Erzsébeté, Ország Lilié voltak.

2) Mint már utaltunk rá, a két világháború között a magyar képzőművészek kirajzottak Európa nagy kultúrközpontjai felé. Az úti cél kezdetben Róma, az izmusok térhódításával pedig Párizs és Berlin volt. A hazatérőkkel, az állandóan ingázókkal ellentétben a honi művészek közül sokan döntöttek úgy, hogy a magyarországinál kedvezőbb alkotói feltételek reményében végleg külföldön telepednek meg. A 20-as, 30-as években így „rekedt” Franciaországban például Riez Béla (1923), Szenes Árpád (1925), Vörös Béla (1925), Kolozsvári Zsigmond (1926), Beöthy Steiner Anna (1927), Hajdu István (1927), Csató György (1929), Vásárhelyi Győző (1930), Simonka György (1935), Schöffler Miklós (1936). A magyar képzőművészeknek ezt az első nagy hullámát további három kívándorló nekibuzdulás követte. Egy a második világháború után: Bíró Attila (1944), Kolos-Vary Margit (1945), Székely Péter és Vera (1946), Molnár Vera (1947), Hantai Simon (1949), egy az 56-os forradalmat követően: Marosán Gyula (1956), Pátkai Ervin (1956), Stein Anna (1957), Konok Tamás (1957), Hetey Katalin (1957), Mark Anna (1959), egy pedig a 60-as, 70-es években: Csernus Tibor (1964), Barta Lajos (1965), Kádár József (1969), Vincze Balázs (1970), Major Kamill (1972).

A 70-es évek második felére jócskán felduzzadt, népes franciaországi magyar művészkolónia tagjaival Patkó Imre londoni tudósítói, de főleg párizsi diplomáciai szolgálata idején került szorosabb kapcsolatba. A személyes kontaktus számunkra, az utókor számára legfontosabb következménye az volt, hogy megszületett a Patkó Imre-gyűjtemény második nagyobb, az országban egyedülálló, a külföldön élő magyar alkotók műveit magába foglaló egysége (158 db).

A tüllyomórészts sokszorosító eljárással készült művek mellett, a kollekcióban helyet kapott néhány kuriózumnak számító, vagy éppen kivételes értéket képviselő alkotás, mint amilyen pl. Kolozsváry Zsigmond két korai, még figurális szénrajza, Schöffler Miklós a 40-es évek legelejéről származó konstruktív olajkompozíciója, a bravúros rajzolóként közismertté vált Vértes Marcell az első világháború idején az orosz fronton készített temperája, a szobrász és iparművész Vörös Béla egy 1930-as kubisztikus rajza, az elsősorban fotóművészként számon

tartott, ám festőnek is kiváló Elkán László (Lucien Hervé) szürrealista olaj női portréja, Mark Anna festett gipsz reliefje, Kádár József és Székely Vera kollázs, illetve applikációs *Bartók-hommage*ai, Szenes Árpád kisméretű tájképe stb.

3) Patkó Imre gyűjteményének harmadik, magyarországi viszonylatban úgyszintén párját ritkító részét, a XX. század nyugat-európai sokszorosított grafikai és távol-keleti festészeti anyag alkotja. Bár összességükben ezek a kollekció csupán tizedét képviselik (70 db), mégis fontos szerepet töltenek be, hiszen rajtuk keresztül válik egységessé az a képzőművészeti világpanoráma, amelyet céltudatos gyűjtés eredményeként Patkó Imre kívánt „felrajzolni”.

Patkó Imre szűkre szabott anyagi lehetőségei miatt a Nyugat-európai grafikai blokk természetesen módon nagyobbrészt sokszorosított alkotásokból épül fel és olyan műveket tartalmaz, amelyeknek ma már klasszikusnak számító alkotói kivételes helyet vívtak ki a kortárs képzőművészetben. E tekintetben említhetjük a kubizmus egyik atyja Georges Braque, századunk legjelentősebb művészegeyénisége Pablo Picasso, a szürrealizmus nagymesterei Victor Brauner és Dorothea Tanning, az amerikai mobil-szobrász Alexander Calder, az expresszionizmus és absztrakt expresszionizmus jeles képviselői Georges Rouault és Alfred Manessier, a „préselő” César, a kalligrafikus francia Jean Degottex, a pop-art egyik első képviselője, az amerikai Larry Rivers, a portugál származású Vieira da Silva neveit. A gyűjtemény egészének tükrében úgy tűnik, hogy Patkó Imre „kedvencei” elsősorban mégis az absztrakt, a geometrikus művészet képviselői voltak. A hagyatékban erre utalnak az Abstraction-Création csoport alapítói Sonia Delaunay és Jean Helion, továbbá Jean Dewasne, Serge Charchoune, Jean Lodge, Willi Müller-Brittnau, Marcello Morandini grafikái.

A Távol-Kelet művészetével való megismerkedésre Patkó Imrének kínai tartózkodása és vietnámi utazása idején nyílt alkalma. Ekkor kötött ismeretséget a kortárs vietnámi képzőművészet két reprezentatív alakjával Nguyen Sanggal és Diep Minh Chauval, akik megajándékozták őt egy-egy, csupán e vidék művészetére jellemző lakkfestménnyel. Ez az időszak volt az is, amikor a gyűjtemény számos iparművészeti tárgyval gazdagodott, de ugyanekkor került Patkó Imre birtokába a modern kínai képzőművészet Európában is jól ismert alkotóinak Csi Paj Sinek és Li Ko-Jannak a hangulatos akvarelljei.

IRODALOM

- Almási Tibor (2000): *A Patkó Imre Gyűjtemény*. Xántus János Múzeum, Győr.